

70 éves az Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság

Petrőcz Bálint*, Németh József**

* ÉDUVIZIG nyugalmazott osztályvezető (E-mail:balintpetroc@gmail.com)

** ÉDUVIZIG igazgató (nemeth.jozsef@eduvizig.hu)

Kivonat: AZ Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság sajátos kitettséggű terület vízgazdálkodásának irányítására alakult, a korábban létező, történetileg kialakult állami szervezetekből, részben a területen működő társulatok tevékenyége mentén. Az Igazgatóság területén megtalálható mind a síkvidéki, mind a dombvidéki jelleg ezért sajátos és sokszínű, meghatározó az Alpok keleti részéről érkező hirtelen áradásokat okozó folyók kezelése, a Duna a maga sajátos és összetett problémáival, a Fertő-tó Magyarországra eső területe, a kistápai térség, ahol a síkvidéki valamint a Komárom-Esztergom vármegyei rész ahol a dombvidéki vízgazdálkodási problémák kezelése szükséges. A vízgazdálkodás jelentős feladata a térség lakosságának vízellátása, az itt összpontosuló ipari kapacitás vízgazdálkodási feladatainak megoldása. A dolgozat a 70 éve fennálló Igazgatóság kialakulását és feladatait mutatja be.

Kulcsszavak: vízgazdálkodás, vízügyi igazgatás, társulatok, fejlesztések

Az igazgatóság működési területe

A vízügyi igazgatóságok működési területét a vízrajzi egységek, a vízrendszerek és az állami közigazgatási egységek határainak együttes figyelembevételével alakították ki. Elnevezésük előbb székhelyükhöz igazodott, míg 1959. július 1-i hatállyal elnevezésüket a természetföldrajzi és vízgazdálkodási egységet alkotó területet kifejező mai elnevezésre változtatták. Így lett a Győri Vízügyi Igazgatóságból Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság.

Az Igazgatóság működési területe kiterjed Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom vármegye majdnem teljes egészére, ezen kívül Vas, Veszprém és Fejér vármegyékből 13 település területére. A működési terület nagysága 6 370 km², a lakosság száma mintegy 760 000 fő. Felügyelete alá tartozik többek között a Duna a szlovák határtól az Ipoly torkolatig, a Mosoni Duna-ág, a Rába Sárvártól Győrig terjedő, a Rábca teljes szakasza, a Marcal alsó szakasza, a Fertő tó magyarországi területe és a Tatai Öreg-tó. Az Igazgatóság területén négy szakaszmérnökség működik: a Hansági, a Rábai, a Szigetközi és a Tatai.

Történeti áttekintés

A Kárpát-medencében élő ember víz ellen, illetve vízért vívott küzdelmének dokumentumai több évszázadra tekintenek vissza. Középkori királyaink fennmaradt utasításai ezekről a vízi beavatkozásokról szólnak. A Csallóközről és a Kisalföld környező részeiről szólnak a legrégebb vízszabályozásról tanúskodó adataink. Így például IV. Béla felesége, Mária királyné magyaróvári uradalmának megvédése céljából Pozsonytól Gönyű felé egyenes irányban új Dunát ásatott, hogy a magas árvizeket Mosontól távol tartsa. 1247-ben IV. Béla Csáki István nádort bízta meg a Rába okozta árvízi bajok helyszíni vizsgálatával, és a szükséges intézkedések megtételével. A nádor feladatává tették a kiöntések okaként megjelölt malmok lebontását. A győri káptalan levele 1264-ben már említést tett a Rába gátjairól. Más XIII. századból származó oklevelekből ugyancsak arról értesülünk, hogy a Rábát már ebben az időben szabályozták

A XVIII. században bekövetkezett mezőgazdasági fejlődés hatására megerősödött nagybirtokosoknál megjelent a vízrendezési, sőt vízhasznosítási munkálatok igénye. A vízügyi

munkálatok irányításával kezdetben a vármegyék foglalkoztak, a rendek vagy az uralkodó által kiküldött „biztosok” felügyelete alatt.

A vízügyi igazgatás területi szervei

Állami Szervezetek 1945-ig

Folyammérnöki Hivatalok

A folyammérnöki hivatalok a Közmunka- és Közlekedésügyi Minisztérium irányításával 1871-ben jöttek létre a folyamfelvigyázói, vízrendőri, hajóút-kitűzési, vízrajzi teendők ellátására, valamint - 1879-től - a vízszabályozó társulati tervek elbírálására, illetve a társulatok működésének felügyeletére. Szolgálati szabályzatukat a szaktárca határozta meg.

Területünkön működő folyammérnöki hivatalok:

- Pozsonyi Folyammérnöki Hivatal (1869 - 1920)
- Komáromi Folyammérnöki Hivatal (1869 - 1921)
- Győri Folyammérnöki Hivatal (1921 – 1948)

A Győri hivatal a trianoni békeszerződés után, 1921-ben kezdte meg működését. Illetékességi területe kiterjedt a Duna Szob-Rajka közötti 142 km hosszú jobb parti szakaszára. A hivatal feladata volt a folyamszabályozási művek, párhuzamművek, mederelzárások, partbiztosítások, sarkantyúk és keresztgátak építése, fenntartása, továbbá a dunai kotrások engedélyezése. A hivatal feladatait 1948-ban a Győri Vízgazdálkodási Körzet vette át. A Folyammérnöki Hivatal vezetője 1928-1940-ig Tőry Kálmán, ezt követően 1945-ig Pethényi Oszkár, 1945-1947 között Schleicher Géza, őt pedig Károlyi Zoltán követte

Kultúrmérnöki Hivatalok

A kultúrmérnöki hivatalok a Földművelés Ipar-és Kereskedelmügyi Minisztériumban létrehozott Országos Kultúrmérnöki Hivatal felügyelete alatt jöttek létre 1881-ben, majd 1886-ban kerületi kultúrmérnöki hivatalokká alakultak

Alapfeladatuk a lecsapolási, öntözési, alagcsövezési, patakszabályozási munkák helyi irányítása volt.

1886-tól feladatként kapták a vízjogi törvényből fakadó helyi teendők végrehajtását és a vízhasználatok engedélyezését is. A kultúrmérnöki hivatalokat 1948. július 31-én szüntették meg. Feladataikat a vízgazdálkodási körzetek, illetve kultúrmérnöki kirendeltségek vették át.

A Győri Kultúrmérnöki Hivatal vezetői: 1932 – 1938 között Kalcher Győző, 1938 – 1940 között Reményik Nándor, és 1940 – 1948 között Dely Nándor

Jogelőd Társulatok

Az Igazgatóság területén alakult és működött vizitársulatok felsorolása:

- 1859-ben alakult a Marcalszabályozó Társulat
- 1861 -ben alakult a Marcalvölgyi Vizi Társulat Celldömölki székhellyel
- 1873-ban alakult a területünkön legnagyobb vizitársulat a Rábaszabályozó Társulat
- 1892-ben alakult a Szigetközi Ármentesítő Társulat győri székhellyel
- 1904 –ben a Pilismaróti Társulat
- 1911-ben alakult meg a Lajta Vízrendező Társulat Hegyeshalom központtal

- 1924-ben a Lajta Vízrendező Társulat alakult meg Mosonmagyaróvári székhellyel
- 1926-ban a Dunaalmási Vízmentesítő Társulatot hozták létre Dunaalmáson a Tatai völgyre és a Fényes patak területére
- 1929-ben alakult meg az Esztergomi Ármentesítő és Belvízrendező Társulat Esztergomban
- Cuhai Bakonyéri Leccapoló Társulat Mezőörsi székhellyel a Cuhai Bakonyér közel 40 km hosszú árterére alakult
- Gönyői Nyárigát Társulat Gönyűn a nyárigát által védett területre

Ezek közül kiemelendő a teljes Szigetközt magába foglaló Szigetközi Ármentesítő Társulat és a Rába árvizeinek kivédésére alakult Rábaszabályozó Társulat megalakulása és működése, melyeket részletesebben is megemlítünk.

Szigetközi Ármentesítő Társulat

Szigetköz gazdatársadalmában már régóta megfogalmazódott, hogy csak összefogással lehet földjeik termőképességét megvédeni az ár-és belvizek elöntései ellen. Árvízvédelmi töltéseket emeltek, a meglévő ereket belvízleeresztő csatornáknak használták fel, a csatornák egyes pontjain átereszeket, másutt zsilipeket építettek. Ezen érdekeltségek a helyileg illetékes közigazgatási hatóságok vezetése mellett működtek és az 1881. évi 42. törvénycikk alapján adó-visszatérítésben részesültek.

Az 1880-as évek elején 4 db kisebb érdekeltség alakult, (Moson megyei, Nagy-Duna jobbparti, Kis-Duna balparti és a Kis-Duna balparti külön érdekeltség)

Ez a négy érdekeltség szervezetlenségénél fogva csak kezdetleges és nem kielégítő eredményű működést fejtett ki, amit bizonyítanak a nagyszámú töltésszakadások is. 1850-ben Ásványnál és Kisbajcsnál, 1876-ban Kisbodakon, Lipóton, Halászinál, Darnónál, Zámolynál, Révfaluban, Dunaszegnél és Ladamérnél, 1880-ban Zámolynál, az 1883-as jeges árvíznél ismét Révfaluban, Zámolynál, Újfalunál, Bácsánál, Kisbajcsnál és Vámosnál törte át az árvíz a gátat.

Az érdekeltségek működése így nem felelt meg, az 1885. évi vízjogi törvényben lefektetett közérdeknek és céloknak, a kormány már 1891. évben felhívta az érdekeltségeket, hogy intenzívebb és célirányosabban működjenek. 1892. évben Győrújfalunál töltésszakadás következtében az árvíz az alsó Szigetközt ismét elöntötte ezért a földművelésügyi kormány az 1885. évi XXIII. törvénycikk 82. §-ának alkalmazása mellett 1892. évi 29.006/V.14. számú határozatával hivatalból megalakította a Szigetközi Ármentesítő Társulatot.

A társulat célja: A Szigetközt az elfogadott tervek szerint ármentesíteni, és a létrehozott ármentesítést folytonosan fenntartani, valamint az ármentesített területeken a belvizek levezetéséről gondoskodni.

Székhelye: Győr

Területe: 53 785 kat. hold kiterjedésű földrajzilag Szigetköznek nevezett területre terjed ki, amely területet a Nagy-Duna és a Mosoni Kis-Duna határol.

A társulat ügyeinek vezetésére **gróf Laszberg Rezső** Győr-megye főispánját 2 évre miniszteri biztosnak kinevezték. Az igazgató-főmérnöki tisztséget Wéhli Károly királyi mérnökre bízták.

Az 1897 és 1899 évi gátszakadások okozta óriási károk hatása alatt elhatározta a Társulat, hogy véglegesen elintézi az ármentesítés kérdését azáltal, hogy a töltéseket úgy a Nagy-Duna, mint a Kis-Duna mentén megerősíti. Ezzel kezdetét vette az úgynevezett „töltésemelési” nagy munka, amely az árvédelmi töltéseket korszerűsítette. Eszerint a töltéskorona mindenütt egy méterrel magasabb az 1899-es árvízszintnél, a korona szélessége nettó 4,00 m és mindkét oldala 1:3 rézsűhajlású. Ezen munka 1900-as év elején vette kezdetét, és 1904-ben nyert befejezést. Ezzel a munkával több évtizedre megalapozták a Duna jobbparti töltés védképességét. Az 1954-ben bekövetkezett szigetközi árvízkatasztrófiáig, ezen töltések védtek addig sikerrel, e térséget az árvizek ellen.

A gátépítési munkálatok befejezése után, a társulat minden erejét és anyagi lehetőségét a belvízlevezetési feladatok megoldására összpontosította. A munkálatok 1907-ben a „Csunyi-zsilip” (Rajkai-zsilip) építésével vettek nagyobb lendületet (1.kép).

1. kép Rajkai zsilip(ÉDUVIZIG felvétel)

A zsilipet – melynek két 10 m széles betétgerendákkal fokozatosan elzárható nyílása van – úgy építették meg, hogy egyben egy hajózárszilip felső fője lehessen. A zsilip 1907-ben készült el állami költségen. A zsilippel akként kívánták szabályozni a Mosoni-Dunaág vízhozamát, hogy a legnagyobb dunai vízállásnál is csak legfeljebb 120 m³/sec kerüljön az ágba lefolyásra, ami semminemű kárt nem okozhat. Ezáltal kb. 60 km Mosoni Duna töltés építése vált megtakaríthatóvá, mivel a Mosoni-Dunaág mentén csupán a Nagy-Dunának és a Rábának visszaduzzasztó vizei ellen kellett védekezni Mecser község határáig.

Már az 1907-es év belvízdús volt, még inkább az 1910-es esztendő így sorba épültek a gőzgépes szivattyútelepek 1910-től a világháború kitöréséig. Ezek a telepek a következők: Kisbodaki telep, Zsejkei, Kisbajcsi, és a Győrzámolyi.

A Társulat életében nagy és korszakos jelentőségű a 1924-es közgyűlés – ahol a korábbi alelnök: dr. Németh Károly helyébe Rezner Tibold bencés főapátsági jószágkormányzót választották a társulat alelnökévé. Az igazgató-főmérnöki tisztséget ugyanez év februárjától Huszár Imre töltötte be.

Ez a Szigetközi Ármentesítő Társulat életében korszakos jelentőségű – határozat, a Szigetköz belvízlevezetését tökéletesíteni hivatott beruházási program megvalósítását mondta ki. A

munkálatok a csatornahálózat kibővítését, négy új szivattyútelep felállítását, a Kisbodaki-telep a kibővítését, azonkívül a szakadópartok halaszthatatlan bevédését foglalták magukban.

A program belvízmentesítési részének megvalósítása szintén új utakon történt. A belvizek átemelési módját illetően az eddigi centralizálás mellőzésével a decentralizáció elve nyert alkalmazást. Így megszűnt az az állapot, hogy a belvizeknek 24 km hosszon igen kicsi, kilométerenként 10-15 cm esésű, kanyargós mederben kellett az átemelési ponthoz juttatni. Ezen elvek alapján épült az ásványrárói, lipóti, patkányosi valamint a győr révfalui és a kisbodaki szivattyútelep felújítása, bővítése.

1945-ben a Földművelésügyi Minisztérium a társulat autonómiáját felfüggesztette és a társulat élére Tavy Lajost, majd 1946-tól Szigethy Zoltánt nevezte ki miniszteri biztосként. 1948-as államosítás után a társulat feladatait a Győri Vízgazdálkodási Körzet, illetőleg annak ár- és belvízvédelmi kirendeltségei vették át.

Rábaszabályozó Társulat

Hosszas előkészítés után 1873.11.16-án a Győrött tartott királyi biztos ülésen az érdekeltség, 105 581 ártéri holdnyi igen szavazattal, és 13 041 ártéri holdnyi nem szavazattal társulattá alakult

1873.12.04-én a Győrött tartott közgyűlés az alapszabályt elfogadta, majd első elnökének gr. Battyány Gézát, igazgatójának Krisztinkovich Edét és műszaki igazgatójának Újházy Jánost választották meg

A társulat működése alapvetően arra irányult, hogy a rendkívül kanyargós Rábát átmetszésekkel lerövidítsék, ezáltal lefolyási viszonyait javítsák, az új medervonal mentén töltéseket építsenek, valamint a Rábán üzemelő vízimalmok számára külön malomcsatornát építsenek.

1875-ben a Marcal folyó Győr vármegye területére eső alsó árterének birtokosai csatlakoztak a Rábaszabályozó Társulathoz. Az 1875. január 14-i közgyűlés az átdolgozott Újházy-féle tervek megvalósítására Meiszner Ernőt választotta vezérménnökké, aki hozzáfogott a részletes szabályozási tervek kidolgozásához, aminek az alapját az 1853 évi árvízszint határozta meg. A kész tervek elfogadásakor egyet nem értés volt a tagok között ezért a felügyeletet ellátó közlekedési miniszter felfüggesztette a társulat autonómiáját és előbb gr. Szapáry Istvánt, majd 1880-ban Radó Kálmánt nevezte ki kormánybiztосként a társulat élére.

1886. október 4-én, Radó Kálmán ünnepélyes kapavágásával Rábapatonán kezdődtek el a tényleges szabályozási munkák. A szabályozás során a Rába torkolatnál, a Kis-Dunába való beömlés előtt – felhasználva a Rábca holtmedrét – ún. „árapasztó” csatornát építettek. A kormánybiztos javaslatára feltöltötték a Rába és az árapasztó csatorna (mai bal oldali Rába-ág) közötti nádas, mocsaras területet és egy gyönyörű sétaterű szigetet nyertek. Ezt később Győr városa Radó szigetnek nevezte el. A Meiszner-féle tervek alapján készült nagyszabású szabályozási munkák 1896-ban történt befejezése – az érdekeltségi megosztottság ellenére – az ország egyik legvirágzóbb termő vidékévé tették a Rábaközt és a Hanságot. Elődeink jogos büszkeséggel állapíthatják meg, hogy a Rába völgyében az ember úrrá lett egykor legádázabb ellenfelén, az árvízen.

A Rábaszabályozó Társulat visszanyerte önállóságát és 1896. május 20-án tartott rendkívüli közgyűlés a társulat elnökévé gr. Cziráky Bélát, alelnökké dr. Reitter János országgyűlési képviselőt választotta

1911.03.20 gr. Cziráki Béla Bécsben elhunyt és 1913.10.04-i díszközgyűlésen leplezték le a néhai társulati elnök obeliszkjét a Rába és a Mosoni-Duna összefolyásánál (Horváth Adorján szobrászművész alkotása).

1921.07.26-án életbe lépett, a Trianoni szerződés, ezzel a Rábaszabályozó Társulat területe a Burgenlandi területekkel csökkent.

1927.11.16. Budapesten a Nicki mógát ügyében közös fellépésben egyeztek meg az érintettek (2. kép).

1929.évi III.tc kimondta, hogy 1 millió pengőt irányoznak elő a Kis-Rába toroki duzzasztógátra

1930. a társulat választmánya Széchy Endre budapesti vállalkozót bízta meg a duzzasztógát építésével. A társulat pedig, Illés Aladárt a műszaki ellenőrzéssel.

1932.06.04. Kis Rába toroki duzzasztó ünnepélyes átadása

2. kép Nicki nyerges gát látképe(ÉDUVIZIG felvétel)

A társulat legutolsó vezetői dr. Keszthelyi Gyula és Morvai Zoltán voltak. 1945-ban a szaktárca miniszteri biztosként Tavy Lajost ,majd 1946-ban Szigethy Zoltánt nevezte ki a társulat élére és a társulat 1948-ban megszűnt.

Vízügyi igazgatás központi és területi szervezetei 1945 után

Az 1948. június 2-án hatályba lépő rendelet megszüntette a helyi, egyéni érdekeket szolgáló, korábban a nagybirtok irányítása alatt álló víztársulatokat. Ezzel az aktussal az állam feladatává vált majdnem minden vízgazdálkodási tevékenység. 1948-ban létrehozták az Országos Vízgazdálkodási Hivatalt és a működési területünkön az év októberében létrejött a Győri Vízgazdálkodási Körzet 17 fővel Nyuli József vezetésével, amely két kirendeltséggel rendelkezett:

1. Győri Folyammérnöki Kirendeltség Schleicher Géza vezetésével, 29 fő munkatárssal
2. Győri Ár- és Belvízvédelmi Kirendeltség Demetrovics Szilárd vezetésével, 99 fő munkatárssal, akik főleg a megszüntetett Rábaszabályozó Társulat dolgozóiból álltak össze.

Alig egyéves működés után 1949. decemberében a két kirendeltség beolvadt az újonnan alakult Vízgazdálkodási Körzetbe, amely 1950. januárjától képviselte az állami vízügyi szervezetet. Az 1951. februárjában kiadott rendelet alapján a kultúrmérnöki, belvízrendezési, öntözési feladatok, illetőleg az árvízvédelmi és folyamszabályozási tevékenység ellátására külön-külön területi hivatalokat hoztak létre. Így jött létre 1951. márciusában a Győri Árvízvédelmi és Folyamszabályozási Hivatal, melynek vezetője Vönöczki Dezső lett. Ugyanezen időtől alakult meg a Győri Kultúrmérnöki és Belvízrendező Hivatal is, Nyuli József főmérnök vezetésével. A két vízügyi szerv egy helyütt, a Rábaszabályozó Társulat volt székházában működött. A vízügyi igazgatás történetének egyik legkeményebb tanulságát szolgáltatta az 1951 évi, nem kellően átgondolt átszervezés, amely a körzetekhez képest a területen is visszalépés volt. Két év alatt világossá vált, hogy a hatalmas feladatokat maga elé tűző új társadalom vízgazdálkodással szembeni igényeit megosztott, feldarabolt vízügy nem tudja kielégíteni, ez a helyzet a fejlődés akadályává vált. Sürgetően jelentkezett a korszerű, egységes vízgazdálkodás kialakításának szükségessége.

Az egységes vízügyi államigazgatás megalakulása és főbb szervezeti változásai 1953-2023 között

A Minisztertanács határozatban rendelte el az egységes vízügyi szervezet felállítását és 1953. október 1-én megkezdte működését az Országos Vízügyi Főigazgatóság és 11 vízügyi igazgatóság. Az újonnan létrejött Győri Vízügyi Igazgatóság első igazgatója Asztalos László volt, helyettese Nyuli József főmérnök. A Vízügyi Igazgatóság a Győri Árvédelmi és Folyamszabályozási Hivatal, valamint a Győri Kultúrmérnöki és Belvízrendező Hivatal jogutódjaként jött létre, így természetes volt, hogy feladatát is ezen hivatalok korábbi teendői határozták meg.

Az új szervezetet már 1954-ben komoly próbára tette a Dunán levonuló, magasságában és tartósságában minden addiginál is nagyobb árhullám, amely a Szigetközben árvízkatasztrófát is okozott. Az árvíz következményei, a helyreállítás számos problémára hívta fel a figyelmet. Jelentős árvízvédelmi fejlesztések és a Duna főmedrének rendezési munkái indultak meg. Az árvízi események után 1954-ben a Győri Vízügyi Igazgatóság vezetésében Najmányi László váltotta fel Asztalos Lászlót. 1955-ben az OVF elrendelte a területi vízgazdálkodás megerősítése érdekében szakaszmérnökségeket kell létrehozni. Így alakultak meg a Győri Vízügyi Igazgatóság komáromi, csornai, ásványrári, nicki és győri székhelyű szakaszmérnökségei.

A vízügy alaptevékenysége volt a víziművek és a vízi munkák elsőfokon történő vízjogi engedélyezése is. Az 1950-es évek végétől már a vízgazdálkodás, a vízkészletgazdálkodás is bővítette a feladatkört, majd pedig az 1960-as évek közepétől a vízminőségvédelem.

A társulatok 1948-ban történt megszüntetése után 9 évvel kormányzat előtt is világossá vált, hogy az állam nem tudja ellátni valamennyi vízfolyás és csatorna karbantartását és fejlesztését, ezért az 1957-ben lehetővé tette vízgazdálkodási társulatok alakítását az érdekeltek saját, helyi jellegű vízügyi feladatainak megoldására. Területünkön ezt követően

kezdték megalakulni újra a vizitársulatok (Győrött, Kapuvárott, Komáromban, Tatán, Mosonmagyaróváron és Esztergomban).

Még 1960-ban úgy döntött az igazgatóság vezetése, hogy a nicki szakaszmérnökséget megszünteti és a Rába igazgatósági teljes szakaszára, Győr székhellyel létrehozza a Rábai Szakaszmérnökséget. 1962-ben a Komáromi Szakaszmérnökséget átköltöztették Tatára, az Öreg-tó partján lévő egykori Ugron-villába és az elnevezése ettől kezdve Tatai Szakaszmérnökségre változott.

1964-ben elkészült az Országos Vízgazdálkodási Keretterv, majd 1965. július 1-én hatályba lépett a Vízügyi Törvény. 1966-ban az államigazgatás és a termelési feladatok ágazaton belüli elválasztását rendelték el. Ennek eredményeképpen jöttek létre az igazgatóságokon a termelési üzemek.

A vízi közművesítés iránti társadalmi igények megnövekedése miatt 1968-ban létrehozott Vízellátási és Csatornázási Osztály feladatai kibővültek a víziközmű fejlesztés hatósági egyeztetési, a hatósági engedélyezési és felügyeleti tevékenységgel, végig kísérve a megvalósítást, az üzemeltetési engedélyezési eljárást és a hatósági felügyeletet. Az 1960-as évek végén az igazgatóság az országban az elsők között kísérletezett a fenntartási, karbantartási munkák gépesítésével. A csatornák tisztogatásához, az előterek és a rézsűk kaszálásához próbáltak ki célgépeket, adaptereket, mert a fizikai munkaerő mind kevésbé állt rendelkezésre. Ekkor kezdték kialakítani a Hydrot, a különböző gépkinyúlású CSATI gépek mintapéldányait.

A vízügyi igazgatóság területei elhelyezkedése miatt a határt képző és keresztező vizek kezelése a határvízi kapcsolatokon keresztül valósul meg. Az igazgatóság két országgal is közvetlen kapcsolatot tart fenn. Az Ausztriával közös vízügyi problémáinak megoldása a Magyar-Osztrák Vízügyi Bizottság feladata. A Magyar-Osztrák Vízügyi Bizottság 1971. évi határozata alapján megkezdődtek az osztrákokkal közös vízminőségi vizsgálatok a határtérségben. Emellett a Lajta és a Fertő tó kisvízi és árvízi kérdései a legfontosabb igazgatósági feladatok ebben a bizottságban. Csehszlovákiával a Duna a Duna medrének hajózási, jég- és árvízlevezetési célú beavatkozásai adnak különleges feladatokat.

1971-ben fejeződött be az Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság új székházának építése és a hivatal átköltözött a Győr Árpád út 28-32-be (3. kép).

3. kép. ÉDUVIZIG Székház (ÉDUVIZIG felvétel)

1980-ban az igazgatóság létrehozta a Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer beruházásával kapcsolatos feladatok ellátása érdekében a GNV kirendeltséget.

1988. július 1-én létrehozták a környezetvédelmi szervezetekből és a vízügyi Igazgatóságokból az Észak-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóságot. Az újonnan létrehozott, területi szerv feladatköre jogutódként tartalmazta a beolvadt szervezetek valamennyi feladatait (természetvédelem, hulladékgazdálkodás, a zaj és levegő tisztaság)

1989 október A magyar parlament a vízlépcsőrendszer teljes munkálatait leállította. A befejezetlen létesítmények a teljes hatásterület vízállapotait károsan érintette.

1990. október 15-én megalakult a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium (KHVM), ahova a Vízügyi Igazgatóságok kerültek. A vízminőségi feladatokat, valamint a környezetvédelmi teendőket és a természetvédelmet az újonnan alakított Környezetvédelmi Felügyelet hatáskörébe utalták. 1991. január 1-től jogszabálmódosítás következtében az állami tulajdonban és a vízügyi vagyonkezelésben lévő Kis-Rába, Mosoni-Duna, Által-ér öntözőrendszerek az igazgatóság üzemeltetésébe kerültek és ettől kezdve az üzemeltetési feladatokat az illetékes szakaszmérnökség látja el.

A létszámban bekövetkező legnagyobb változást a GNV munkák leállításán kívül 1994. év hozta. A hatósági munka függetlenségének elérése érdekében – igazodva az államigazgatási létszámcsökkentési szándékához – megkezdődött a termelés leválasztása a Vízügyi Igazgatóságról és a mintegy 1700 fős létszám 430 főre változott. 1994-ben a műszaki tervezési, építőipari, kivitelezési tevékenység az újonnan alapított Észak-dunántúli Vízügyi Építőipari és Szolgáltató Kft. (ÉDUVIZ Kft.) feladatai közé került. A hajózási és a vízi szállítási, valamint a kitzési és kotrási feladatokat 1994-óta a Lasselsberger Vízügyi Hajózási Kft. látta el.

Ezzel párhuzamosan megkezdődött az új vízgazdálkodási törvény előkészítése, majd 1995-ben az elfogadása. Az új törvény – figyelemmel a társadalmi változásokra – pontosan definiálta, hogy a vízgazdálkodás keretében mi az állam feladata, mi az önkormányzatoké és a társulatoké.

2000. december 22-én életbe lépett a Víz Keretirányelv, amelynek célja, hogy intézményes kereteket adjon az Európai Unióban a fenntartható vízgazdálkodásnak és a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek készítésével és az azokban foglalt intézkedések végrehajtásával legkésőbb 2027-re megteremtse a felszíni és felszín alatti vizek jó állapotát.

A 2002. év újabb fordulatot hozott, mert a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium újra egyesítette a vízgazdálkodás és a környezetvédelmi feladatok ellátását. 2004. január 1-vel a területen létrejött a Vízügyi Felügyelet, amely gyakorolta az elsőfokú vízügyi hatósági, szakhatósági jogköröket. Többek között segítette a működési területén lévő önkormányzatokat vízügyi hatósági feladatai ellátásában. Egy évvel később a Vízügyi Felügyelet beolvasztásával jött létre a zöldhatóság, vagyis az Észak-Dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség.

Ugyanakkor ismételt 2004. 01.01-én megalakult a Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, amely a területen végezte a vízkárelhárítási, környezeti és vízminőségi kárelhárítási tevékenységet. Többek között koordinálta a terület vízgazdálkodását érintő koncepciók és tervek elkészítését, gondoskodott a különböző tulajdonban lévő vízi létesítmények fejlesztési, üzemeltetési összhangjának megteremtéséről. Az igazgatóság az alaptevékenységén túl korlátozott vállalkozói tevékenységet is folytathatott.

Az igazgatóság folyamatosan fejlesztette a vízrajzi állomásokat, majd azok jelentős részét távjelzővé alakította. A 2000-es év elején bevezetésre került igazgatóságánál az ISO 9001 minőségirányítási rendszer előbb a vízrajzi, majd később a vízkárelhárítási tevékenységekre.

2010-ban a kormányzati átalakítások következtében megszűnt az önálló környezetvédelmi és vízügyi minisztérium és az ágazat irányítás átkerült a Vidékfejlesztési Minisztériumba. A vízügyi ágazat, így igazgatóságunk is 2011 évtől részt vesz az országos közmunkaprogram végrehajtásában.

A 2012 évre tervezett kibővített Start munkaprogram összehangolt megvalósulása érdekében a vízügyi szervezet a Vidékfejlesztési Minisztériumtól átkerült a BM Közfoglalkoztatásért Felelős Helyettes Államtitkárság irányítása alá. A korábbi Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóságból különválással jött létre az Országos Vízügyi Főigazgatóság (OVF) és a Nemzeti Környezetügyi Intézet. (NeKI) 2012. január 1-jén. Ez utóbbi létszámát részben a vízügyi igazgatóságok biztosították. 2014. szeptemberben megszűnt a NEKI és az ott dolgozók egy része visszakerült az igazgatóságra.

„Sok víz, a kevés víz és szennyezett víz drámája” – AZ IGAZGATÓSÁG KIEMELKEDŐ VÍZKÁRELHÁRÍTÁSI VÉDEKEZÉSEI

1953 – Az Által-éren Dad térségében június 9-én 2-3 órán belül 220 mm, egész nap pedig összesen 260 mm eső esett, ami a mai napig fennálló magyarországi egynapos rekord csapadékösszeg. A kialakult árhullám lefolyását a Környei halastó akadályozta, ahol előbb tározódott, majd átcsapva a zsilip mögött házak udvarán folyt tovább lerombolva két épületet. A tó túlfolyó zsilipje kiszakadt és a kiáramló víz elérve a Bánhidai Erőmű hűtőtavát, a zsilipet kimosta és az ár elvitte a mögötte lévő gyaloghidat. A fentiek felül az árvíz összesen 15 db hidat rongált meg, mosott el Bokod, Kecskéd, Környe és Tatabánya településeken.

1954 – A Szigetközben katasztrófát okozott a magas és tartósságában is rendkívüli árvíz. Július 15-én hidraulikus talajtörés (buzgár) következtében Ásványrárónál két helyen, majd Kisbodaknál 16-án pedig Dunakilitinél átszakadt a Duna jobb parti védvonal. A Szigetközbe rövid időn belül betört víz végigsöpört a területen a községekben és 1295 lakóházat rombolt le, több ezret pedig megrongált. Július 20.-ának hajnalán átszakadt Győr város szigetközi területét, Révfa nagy részét védő körgát is, ugyancsak egy holt meder keresztezésénél bekövetkezett hidraulikus talajtörés következtében és Révfaút is elöntötte az ár. A különösen lassú apadás miatt csak július 31-re sikerült a Mosoni-Duna töltésen két helyen – Pataházán és Véneknél – nyitott kapun keresztül a vizet a Szigetközből kiengedni. Az óriási anyagi károkat okozó árvíz azonban szerencsés módon nem követelt emberéletet.

1962/63 év telén nagy havazások és hosszan tartó hideg után március közepén a hirtelen megindult felmelegedés árhullámot indított el. Az áradás következtében a folyók állójege megindult és jégtorlódásokat okozott. Kis jégtorlóhajók és honvédségi robbantóosztagok bevetésére is sor került. A Marcal alsó szakaszán az árvíz március 14-én a Bőszedombi híd alatt átszakította a még teljesen ki nem épített töltést, és az áradó víz elöntötte a Rába és a Marcal közötti területet, Rábaszentmihály, Mórchida és Kisbabet községek egy része víz alá került. Rábaszentmihály és Kisbabet területét kiürítették. Március 19-i vízkiegyenlítődes után a zsilipek kinyitásával a Gyirmóti szivattyútelep és 6 db szivattyú telepítésével, valamint 4 db szivornya építésével siertették a víz visszavezetését a folyóba.

1965 – A Dunán 1965 április-június hónapjaiban a négy egymást követő árhullám vonult le, amelyek közül az utolsó a Gönyű alatti szakaszon az 1954. évi maximumot meghaladó vízállásokat eredményezett. Az egymást követő hosszú ideig tartó magas árhullámok súlyos helyzetet teremtettek főként Dunakiliti–Cikolasziget, Lipót–Nagybajcs és a Komárom–Almásfüzitő közötti szakaszokon. Csehszlovákiában a Duna bal parton töltésszakadás is bekövetkezett.

Szintén 1965-ben a Rábán április és augusztus között nyolc árhullám vonult le, s közülük az első volt a leghevesebb. A folyó vízállása sok helyen minden korábbinál magasabb volt, annak ellenére, hogy alsó szakaszán öt, mellékvizein további öt gátszakadás következett be, s a kiömlő víz csökkentette a tetőzés magasságát. Április 23-án a Rába bal partján Rábapaty térségében, a jobb parton pedig Sitkénél 5-5 km hosszban átbukott a víz a töltéseken. A bal parti töltés két helyen, a jobb parti szintén két helyen átszakadt. A szétterülő víz a Répce-árapasztó csatorna jobb parti töltéséig vonult, elárasztotta Répcelak egy részét, majd átszakítva a töltést a Répce árapasztó csatornájába ömlött. A Marcalon két helyen is meghágás következtében szakadt el a töltés. A szakadás után Rábaszentmihály és Kisbabót védelmére körtöltéseket építettek, így a két falu megmenekült az elöntéstől. A Lajtán áprilisban ugyancsak árhullám vonult végig, amely osztrák és magyar területen több helyen okozott töltésszakadást. A védekezés az igazgatóság területén 104 napig tartott, és az ÉDUVIZIG valamennyi munkatársát komoly erőpróbának vetette alá.

1975. június utolsó napjaiban a nagy csapadéktevékenység következtében jelentős árhullám alakult ki a Dunán. A tetőző vízállások Dunaremete esetében meghaladták az 1965. év maximumot. A védekezés nagy erővel folyt és az időközben megerősített töltéseknek köszönhetően sikeres volt.

1992. október 23-án a szlovák fél egyoldalúan üzembe helyezte a Bósi vízlépcsőt az ún. C változat létesítményeivel és megkezdte a meder áttöltését és a Duna elterelését, ezzel a magyarországi Duna szigetközi felső szakaszon katasztrófát okozva. A Dévény felől érkező víz jelentős része Bósi eróművön keresztül folyik le, az Öreg-Duna medrébe átadott vízhozam töredéke a folyó természetes vízhozamának. Ennek következtében a Duna Rajka-Szap közötti szakaszán alapvetően megváltozott a folyam vízjárása. A főmederben kialakult alacsony vízszintek következtében a hullámtéri mellékágrendszerekben szélsőségesen alacsony vízszintek alakultak ki, illetve a medrek nagy része kiszáradt. Ezt követően a szükségintézkedések keretében megkezdődött a térség vízpótlása, illetve a rehabilitációs intézkedések tervezése. Erről később írunk még.

1996. évben az utóbbi 50 év leghosszabban tartó belvízvédekezését kellett végrehajtani az igazgatóság területén február és június között. A belvízhelyzet gyakorlatilag mindegyik belvízrendszert érintette, de a Szigetközt és a Mosoni-Duna mentét kevésbé, mint a Rábca-Hansági és a Rába menti belvízrendszert. A kiváltó okok még az előző év végén jelentkeztek. 1995. decemberében 90-130 mm közötti csapadék hullott. Az ebből származó belvízi elöntéseket az akkori szivattyúzással nem lehetett teljesen megszüntetni, a mintegy 2000 ha-t kitevő vízborítás alakult ki.

2002-ben a Dunán rekord magasságú árvíz vonult le. Augusztusban a lehullott jelentős csapadék következtében rendkívüli áradás kezdődött a Duna felső szakaszán, és mellékvízfolyásain. Az árvíz Ausztriában katasztrófális elöntéseket okozott. Az áradás a dunacsúnyi tározó előürítése miatt az osztrák szakasz áradásával szinte egyidejűleg megjelent a Szigetközben. Az árvíz megosztása az alvízcsatorna és a Duna főmeder között először történt

meg, de az erőmű vízlevezető kapacitása az alvízszint növekedése és az emiatt csökkenő vízszintkülönbség miatt egyre kisebb lett, ezért az árvíz levezetésében a Duna eredeti „öreg” medre egyre nagyobb szerepet kapott. Az alvízcsatorna alatti Duna szakaszon lefolyó árvíz miatt az Alsó-Szigetközben jelentős hosszúságú nyúlgát építése mellett le kellett zárni a Vámoszabadi szlovák-magyar határt, mert a hidat elöntötte a víz. Komoly probléma a Mosoni-Duna mentén mutatkozott, mert a balparton a védvonalba épült Szavai zsilip a víznyomás hatására megmozdult. Itt be kellett avatkozni, a védekezés sikeres volt. Dunaszentpálnál, Mecsérenél és Táton önkormányzati védekezés keretében ideiglenes védvonalat kellett kiépítenie. A 2002. augusztusi árvíz legkedvezőtlenebb tapasztalata az volt, hogy az érkező vízhozam kisebb volt, mint az 1954 évi, de az magasabb szinten vonult le. Ennek fő oka az volt, hogy az árvízi mederben romlottak a lefolyási viszonyok, ami a hullámtér helytelen használatára mutat. A kezeletlen, helyenként sűrű, lefolyást akadályozó növényzet miatt egyre kevesebb hely áll rendelkezésre a hullámtéren az árvíz levezetésére.

A Duna vízgyűjtőjén 2006 év elején az átlagosnál jóval nagyobb hóban tárolt vízkészlet volt a jellemző, amelyre március végén kiterjedt eső hullott. Az eső és hóolvadás hatására kialakult számos árhullám a Duna magyarországi szakára egyidejűleg érkezett és egy árhullámként vonult le Igazgatóságunk területén 2006. március 29. - április 14. között. A kialakuló vízállások magasságát jelentősen befolyásolták a Duna mellékfolyóin, a Morván, Garamon, Vágon szintén levonuló árhullámok is. Komáromnál csak 20 cm-rel, Esztergomnál pedig csak 4 cm-rel marad el a tetőző vízszint az akkori LNV szintjétől, így Komárom-Esztergom megyében rendkívüli árvízvédelmi készültséget rendeltek el. A védekezés összességében sikeres volt. A dunai rendkívüli árhullám levonulása után közvetlenül a Tiszán is rendkívüli árhullám alakult ki, így az ÉDUKÖVIZIG-től 26 fő átvezénylésre került a KÖTIKÖVIZIG árvízvédelmi vonalaira és ott folytatták a védekezési feladatokat végrehajtását.

2010-es év a vízkárelhárítás minden területén megmérte a vízügyi igazgatóság felkészültségét. Az év jelentős dunai árvízzel kezdődött, majd a tavaszi időszakban a belvízi védekezés mellett a kisvízfolyásokon (Cuhai-Bakony-ér, Concó, Által-ér, Unyi-patak, Kenyérmezei-patak, Nagy-Pándzsa) vonultak le rendkívüli készültséget és beavatkozásokat igénylő árhullámok. Több település egy-egy részét elöntötte a víz (Mezőörs, Bőny). A Cuhai-Bakony-ér M1 autópálya hidjánál beszakadás és kiüregelődést észleltek, és a Bécs felé vezető sáv lezárásra került.

2010.10.04-én az ajkai timföldgyár vörösiszaptározója átszakadt és ennek következtében a Torna-patakba 600-700 ezer m³ kb 13 pH értékű, erősen lúgos kémhatású vörösiszap került. A katasztrófa halálos áldozatokat is követelt, s levonulva a Torna-patakon még a területünkhöz tartozó Marcal folyó alsó szakaszán is komoly vízminőségi problémát okozott, melyre eddig ismeretlen védekezési beavatkozásokat, majd helyreállítási munkákat kellett végrehajtani több hónapon keresztül.

2013 júniusában rekord vízállásokat eredményező árhullám vonult le a Dunán. Május 30 – június 2. időszak négy napja alatt külön-külön is jelentős, összességében azonban rendkívüli mennyiségű csapadék hullott a Duna és nyugati mellékfolyóinak vízgyűjtő területeire. Az első csapadékos nap utáni ausztriai vízállás emelkedések intenzitásából lehetett érezni, hogy jelentős árhullám fog kialakulni. A kialakult árhullám az eddig mért maximumok felett 32-42 cm-rel tetőzött. A védekezni így nemcsak a töltéseken, hanem a magaspartokon is kellett, mert azok alacsonnyá váltak. Ideiglenes védműveket kellett kiépíteni Mecsér, Dunaszentpál és Tát lakott területeinek bevédésére összesen 22 km hosszban. A fővédvonalakon 20 km hosszban töltésmagasítást emeltek és az intenzívvé váló fakadóvíz és buzgárgépződések elleni védekezést hajtottak végre. Győrújfalú térségében az éppen folyó töltéserősítési projekt által

meggyengített Mosoni-Duna bal parti töltés védképességének helyreállítása érdekében, még helikopterek és katonai szállítójárművek igénybevételére is sor került. Győrújfalú kitelepítését is elrendelték, de több ezres védekezők hősiességük munkájának köszönhetően a töltés védképességét visszaállították.

Fontosabb fejlesztések az igazgatóság területén

Az igazgatóságnál az építési technológiában nagy változás következett be, amikor 1968-ban beszerezték a MASTER típusú, holland gyártmányú szívó-nyomó kotrót. A Rába árvédelmi töltéserősítéseket már ezzel a technológiával kezdték meg. A hidromechanizációs technológiát alkalmazva az építéshez szükséges anyag zömét a Rába mederből nyerték, egyidejűleg a folyó szabályozási feladatait is elvégezve. A mederből kikotort homokos kavics egy részét a háttöltésbe építették be, más részéből pedig a hullámtéri holtmedreket töltötték fel. A Győr-Árpás közötti Rába mindkét oldali töltéserősítési munkák 1981-ben fejeződtek be.

1968-75 között három nagyon jelentős beruházási munka folyt. Árvízvédelmi fejlesztésként erősítették, magasították a töltéseket és az előtereket rendezték a Duna jobbparti védvonalon az 1965 évi árvízi tapasztalatok alapján. Belvizek, fakadóvizek kárainak megszüntetése érdekében egész szigetközt érintő belvízvédelmi fejlesztés valósult meg. E munkák keretében új koncepció szerint átalakították a teljes mentett oldali vízrendszert. Folyamszabályozási fejlesztésként a mellékág elzárások és Duna főmedrében középvízszabályozási munkák valósultak meg.

1969 január elsejével visszakapta az igazgatóság a Győr városi védvonalakat és megkezdődött azok fejlesztésének előkészítése. „A Győr város árvízvédelmének fejlesztése” című projekt kivitelezése 1976-tól 1991-ig tartott. Átépültek a Mosoni-Duna jobb parti, az Iparcsatorna bal parti, a Rába mindkét oldali töltései és árvízvédelmi falai. Ebben a programban – a Rábca mindkét oldali és a Mosoni-Duna bal parti töltéserősítés helyett – Rábca torkolatáthelyezés mindkét oldali töltésépítéssel és árvízkapuval és a Mosoni-Duna Püspökerdei átvágása a felhagyott meder be- és leeresztő zsilipjeivel épült meg.

1977 szeptemberében Magyarország és Csehszlovákia államközi szerződést írt alá a Gabčíkovo (Bős)-Nagymarosi Vízlépcső rendszer (GNV) közös megvalósításáról és üzemeltetéséről. 1977-ben elkészült a közös egyezményes terv, melynek célja a Budapest és Pozsony közötti Duna szakasz komplex hasznosítása volt. 1978-ban az igazgatóság is bekapcsolódott a vízlépcső rendszer kivitelezésébe, ami több mint tíz éven át meghatározó feladatot jelentett az igazgatóság életében. Az építkezés a terveknek megfelelően 1989-ig folyt, ekkor a magyar kormány először a Nagymarosi vízlépcső építését, majd a Bősi vízlépcsővel összefüggő magyar kivitelezésben épülő munkákat leállította és az elkészült létesítmények üzembehelyezését felfüggesztette.

4. kép. Dunakiliti fenékküszöb (ÉDUVIZIG felvétel)

5. kép. Dunakiliti vízlépcső (ÉDUVIZIG felvétel)

Az 1992-es Duna elterelés után a hullámtéri mellékágrendszerbe történő katasztrófális állapotok enyhítése érdekében az igazgatóság 1995 májusában a Duna folyam főmeder 1843 fkm-ében megépítette a Dunakiliti fenékküszöböt (4. kép), amely mellette lévő mederátvágásban megépített Dunakiliti duzzasztómű segítségével (5. kép) megemeli a felette lévő folyószakasz vízszintjét. Így lehetővé vált, hogy a főmederben érkező vízmennyiség egy részét a hullámtéri mellékágrendszerek legfelső végében kibontott és stabilizált töltőbukókon keresztül kivezessék a hullámtérre. Ez a műtárgy Szigetközi Hullámtéri és Mentett Oldali Vízpótló Rendszer alapja és a további fejlesztések kiindulópontja. A vízpótlórendszerek létesítésének fő célja, hogy a mellékágrendszerekben az 1950-es évek dinamikus vízjárását szimulálják. Ehhez a vízpótlórendszerben, vízszintszabályozó és hosszmenti átjárhatóságot biztosító funkcióval számtalan vízszintszabályozó kőmű és vízszintszabályozó műtárgy épült az elmúlt időszakban (6. kép).

6. kép Bagaméri hullépcső (Kertész József felvétele)

A Rába balparti töltésfejlesztés Nick-Sárvár között a 80-as évek közepén fejeződött be. 1992-ben átadásra került az osztrák-magyar közös beruházásban épült új Fertőszéli-zsilip, ami a tó vízszintszabályozását szolgálja.

1999-ben fejeződött be a *Mosoni-Duna balparti töltésfejlesztés Győr és Vének között, a nicki duzzasztó rekonstrukciója*, melynek során a korábbi nyerges gát helyett tömlő gátas elzárást építettek be. 2001-ben fejeződött be a *likócsi védvonal kiépítése* az önkormányzattal közös beruházásban. A *Rábca és a Hanság Főcsatorna mederrekonstruációjára* 2001-2003 között Phare projekt keretében került sor. 2001-ben kezdődött s mintegy tíz évig tartott az igazgatóság területén lévő *üzemelő és távlati vízbázisok diagnosztikája programm*.

2004-ben megbízta a minisztérium igazgatóságunkat a Győr-Gönyű Kikötő vagyonekezelésével és egyidejűleg annak fejlesztésével. A *Győr-Gönyű Országos Közforgalmú Kikötő Intermodális Központ fejlesztése KIOF I. ütem* keretében 2007-re készült el 25 ha terület közművesítése, vasúti infrastruktúrával való ellátása és az 1. számú főút nem szintbeni keresztezése. Továbbépítések közül a 3. számú hajóállás megépítését a Wuppermann cég betelepítését 5 db hajóállás kiépítésével, valamint a Mosoni-Duna torkolati mű megépítését kell kiemelni, mellyel a kikötő medencés kikötővé vált 2022-ben.

2008-2011 között *Által-ér és a Nagy-Pándzsa vízgyűjtőjének revitalizációja* valósult meg a Regionális Fejlesztési Alap finanszírozásában. A 2010-es évek elejétől a fejlesztések a KEOP keretében történtek. Ezek voltak a *Szigetközi mentett oldal és hullámtéri vízpótló ökológiai továbbfejlesztése, a Mosoni-Duna-Lajta folyó térség rehabilitációja* aminek keretében átépült a mosonmagyaróvári Lajta zsilip és a Mosoni-Duna Püspökerdei régi meder bevezető zsilipje és az összes győri partburkolat, a *Tát, Kenyérmezei és Únyi-patak visszatöltése, a Marcal jobb parti töltésfejlesztés, a Komárom-Almásfüzitő árvízvédelmi fejlesztése és a Fertő tó nádasainak és főmeder vízpótlásának rekonstrukciója*. Ezzel egyidejűleg, de az OVF-ÉDUVIZIG közös bonyolításban készült el a Duna projektben a *Mosoni-Duna balparti és jobb parti töltéserősítése, a Mecseri és a Dunaszentpáli töltésepítés, valamint az Iparcsatorna torkolati műve*. 2010-es évek elején épületenergetikai fejlesztések voltak az igazgatóság több magasépítményénél.

2011-ben az osztrák Féllel közösen döntöttünk a Fertő tó szabályozási vízszintjének emeléséről, ami ugyan a szélsőségesen kisvízi helyzeteket nem szünteti meg, de azok tartósságát csökkenti.

Az utóbbi években pedig a KEHOP keretében sikerült a *Felső-Duna mellékágrendszerek árvízvédelme és vízpótlása*, a *„Belvízcsatornák fejlesztése a Kepés-Lesvári főcsatorna rekonstrukciója, valamint a Rába-Rábca folyó mentesített öblözetének árvízvédelmi fejlesztése”* című projekteket elkészíteni. A *Mosoni-Duna torkolati szakaszának vízszint rehabilitációja*, amely 2*12 m-es vízszintszabályozó zsilippel, 12*90 m hosszú hajózsilippel és az ökológiai átjárhatóságot biztosító halátjáróval épült meg 2022-ben (7. kép).

7. kép. Mosoni -Duna torkolati műtárgy (ÉDUVIZIG felvétel)

A nagyműtárgyak fejlesztése országos program keretében igazgatóságunk területéről a Dunakiliti és a Nicki duzzasztómű rekonstrukciója történt meg az elmúlt években.

További tervezett fejlesztések

A kivitelezés alatt álló Rába és Rábca folyó mentesített öblözeteinek árvízvédelmi fejlesztése projekt eredményeként átépítésre kerülnek a Rábca töltésben lévő rossz állapotú zsilipek. A Rába mentén befejeződik a jobb parti szükségtározó területén elhelyezkedő települések árvízvédelmének fejlesztése, a lakott területeket védő települési körtöltések kiépítése. A térségben megvalósuló nagyvízi levezető sávok és árapasztó vápák, valamint fenékküszöb kialakítása komplex, ökológiai és fenntartható árvízvédelmi célokat szolgálnak.

A közeljövő egyik legfontosabb feladata elmúlt évtized Duna menti árvízvédelmi fejlesztéseinek befejező elemeként megvalósuló Esztergom város árvízvédelmi fejlesztésének magvalósítása. A város védelme érdekében teljesen új nyomvonalon a Prímás-sziget részbeni bevédésével tervezett fejlesztés biztosítja a részöblözet árvízi biztonságát. A Tát-Esztergomi öblözet árvízvédelmi biztonságát a Tát-Nyergesújfalui öblözet rész árvízi veszélyeztetettségét csökkentő fejlesztés teszi teljessé, melyek megvalósításához szükséges források jelenleg még nem állnak rendelkezésre.

Árvízvédelmi szempontból középtávon előttünk álló feladat a szigetközi Dunaszakasz töltéseinek fejlesztése és a nagyvízi mederkezelési tervekben megfogalmazott beavatkozások megvalósítása az árvíz levezetőképesség javítása érdekében. Az árvízszintek emelkedése miatt fokozott figyelmet kell fordítani a kimerült biztonságú magasparti szakaszokra, az önkormányzati védekezés feltételeinek javítására.

Öntözésfejlesztési beruházási forrásokból az Észak-Hansági vízpótló rendszert tervezzük kiegészíteni a Jánossomorja város és térsége felszíni vízpótlás kiépítésével. A projekt célja a Lébény-Hanyi öntöző főcsatorna szabad vízkészletének felhasználásával, Jánossomorja város és térségének jelenleg nem öntözhető mezőgazdasági területeinek öntözés fejlesztési és a város rekreációs vízhasznosítási lehetőségének megteremtése, valamint a szomszédos osztrák határmenti területek vízpótlási lehetőségének biztosítása. A kivitelezés előtt álló beruházás több további fejlesztés alapjait teremti meg a határtérségben. A Hanság-főcsatorna menti területek vízpótlását és talajvízháztartás javítását célzó beavatkozásokat, melynek központi eleme a Hanság-főcsatorna vízszintszabályozási lehetőségeinek javítása. Ausztriában fontos cél a Fertőzug vízpótlási és vízrendezési lehetőségeinek megteremtése és javítása. A jelenlegi hidrológiai helyzet miatt szükséges a Fertő tó Stratégiai Tanulmányban megfogalmazottak

szerint a Fertő tó, mint tájképi elem megőrzését szolgáló vízpótlási alternatívák összehasonlító elemzésének az elvégzése, ehhez a lehetséges vízpótlási irányok szakértői vizsgálata vízháztartási, természetvédelmi és vízminőségi szempontból.

Vízhiányos területek vízpótlása, vízvisszatartás, térségi vízátervezés, felszín alatti vízkészletek védelme, a vízkészletek térbeni és időbeni egyenetlen eloszlásának kiegyenlítése a felszíni és a felszín alatti víztestek, valamint az élőhelyek védelme érdekében tervezzük megvalósítani a Rábaköz-Tóköz vízpótlását. Első ütemben az EU Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz (RRF) forrásainak felhasználásával a Keleti-Rábaköz felső területén valósulhatnak meg a tervezett beavatkozások. A fejlesztés a Vág-Sárdos-Megág-csatorna rekonstrukciója, a Keszeg-ér és Vág-Sárdos-Megág-csatorna közötti új összekötő csatorna építése és a Keszeg-ér rekonstrukciója eredményeként biztosítja a térség vízpótlását.

Az Insula Magna projekt keretében folyamatban van az Öreg-Duna rehabilitációjának előkészítése. A projekt megindítását a hullámtéri vízpótlás kedvező eredményei és a térségben jelenlévő társadalmi elvárások alapozták meg. A rehabilitációval lehetővé válik a főmeder és a kétoldali mellékágrendszer ökológiai kapcsolatának helyreállítása és az árvízlevezetőképesség javítása.

Magasépítési létesítményeink fejlesztései közül a közeljövő sűrű feladata az energetikai és épületgépészeti szempontból elavult székház felújítása és a Rábai szakaszmérnökség áthelyezése a Kiskúti védelmi központ átalakítását követően.

VEZETŐINK

A Győri/Északdunántúli Vízügyi Igazgatóság vezetőinek névsora a megalakulástól napjainkig:

Igazgató	igazgatóhelyettes főmérnök
Asztalos László 1953.10.01-1954.	Nyuli József
Najmányi László 1954.-1957.04.	Nyuli József
Putz József 1957.08.01-1979.	Nyuli József 1960.12.31-ig Bencsik Béla 1961.01.01-1970. Markó László 1970.12.16-tól
Varga Miklós 1979-1982.	Markó László
Markó László 1982.08.01-1991.03.31	Jakus György 1982.08.01-től
Jakus György 1991.04.01-1998.12.31	Baross Károly 1991.04.22-től
Baross Károly (megbízott) 1999.01.01-1999.04.31	
Janák Emil 1999.05.01-2012.06.30	Baross Károly 1999.05.01-2009.05.31. Pannonhalmi Miklós 2009.09.01-2012.01.15. Németh József 2012.01.16 -tól
Németh József (megbízott) 2012.07.01-2012.09.15	
Németh József 2012.09.16-tól	Sütheő László 2012.11.01-től

FELHASZNÁLT IRODALOM

Dóka Klára (1978). Az Országos Vízügyi Levéltár alapleltára. VIZDOK.

ÉDUVIZIG (1981). Szigetköz fakadóvizeinek elvezetése engedélyezési terve.

ÉDUVIZIG (1982). Rábca torkolati műtárgy és vízrendszere. Műszaki terv.

Fekete Mihály (xxx). A mindenkori Társulati igazgatók által a Rábaszabályozó Társulat Választmánya részére készített éves beszámolójelentések Fekete Mihály részéről történt feldolgozása.

Huszár Imre (1930). A Szigetközi Ármentesítő Társulat kivonatos ismertetése. Győr.

Meiszner Ernő (1888). Rábaszabályozó Társulat Zsebkönyve. Győr.

OVF (1966). 1965 Dunai árvíz Vízügyi Közlemények különkiadás.

VITUKI (1954). Összefoglaló jelentés az 1954. júliusi árvízvédelemmel kapcsolatos kérdéseiről.

Vízügyi Közlemények (1988). Vízügyi Közlemények LXX. Évfolyam 4. füzet.

Vízügyi Közlemények (1999). Vízügyi Közlemények LXXXI évfolyam. 2. füzet.

Markó László (2003) Az Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság és jogelődeinek krónikája

A SZERZŐK

PETRŐCZ BÁLINT (Győr, 1951.) Okleveles építőmérnök (BME 1975). Mérnöki munkáját nyugdíjazásáig az ÉDUVIZIG szervezeti keretei között végezte. 1975-ben előbb a Rábai szakaszmérnökség építésvezetője, majd 1978-tól az Árvízvédelmi és folyamatszabályozási osztályon előadó, csoportvezető, osztályvezető helyettes majd osztályvezető. 1992-től 1993-ig az akkor alakult Szervezési és Fejlesztési osztály vezetője, majd 1995-ig az összevont Vízkárelhárítási osztály helyettes vezetője volt. Ezt követően Árvízvédelmi és Folyamatszabályozási osztályvezető, majd 1999-től 2010-ig, nyugdíjazásáig a Beruházási osztály vezetőjeként dolgozott, ahol az Igazgatóság beruházásainak, fejlesztéseinek előkészítése, beruházások bonyolítása és mindennemű közbeszerzés az egységéhez tartozott. 1976-tól a Magyar Hidrológiai Társaság győri szervezetének tagja. Az MHT Országos Vándorgyűléseinek aktív résztvevője, többször előadója. 1996-2010 év között a Győri Területi Szervezet Titkára, a Víz világnapi ünnepség sorozatok győri főszervezője

NÉMETH JÓZSEF okleveles vízépítő mérnök (BME 1996). Pályafutását 1996-ban az Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság Vízrendezési osztályának előadójaként kezdte. 1998–2005 között a Hullámvonal Mérnökszolgálati Kft. tervező mérnöke, majd visszatérve a VIZIG- hez az Árvízvédelmi és Folyamatszabályozási osztály árvízvédelmi ügyintézője, 2007-től osztályvezető-helyettese, 2012 januárjától a VIZIG műszaki igazgató-helyettese, megbízott igazgatója, majd az Igazgatóság vezetője. Számos árvízi védekezésben vett részt, 2013-ban mint védelemvezető, munkáját több kitüntetéssel is elismerték. A Hidrológiai Társaságnak 1999 óta tagja, 2014-től a Győri területi szervezet elnöke